

JOSIP JURČIČ: DESETI BRAT (1. polovica romana)

GLAVNE OSEBE:

Lovro Kvas (domači učitelj)

Martinek Spak (deseti brat)

Marijan Piškav (Maničin snubec, Martinekov Brat)

Peter Kaves – gospod Piškav (lastnik grada Polesk, Marijanov in Martinekov oče)

Manica (Marijanova, kasneje Lovrova izbranka)

Benjamin G* (Maničin oče, lastnik gradu Slemenice)

Dolef (Benjaminov brat)

Krjavelj (vaški posebnež)

1 Poglavlje

Ob obcestni gostilni se je ustavil voz iz katerega sta stopila vaški zdravnik Vencelj in tujec Lovro Kvas. Pri gostilničarju si je tujec izposodil konja s katerim je odjezdil proti gradu Slemenice, kjer bo služboval kot domači učitelj.

Ker je bil konj počasen, tujec pa ni bil več jezdenja, je napredoval počasi. Ne meneč se za okolico, je Lovro zamišljeno sedel na konju. Premišljeval je o svojem življenju v katerem je izkusil le malo užitka. Zaskrbljen je bil tudi glede svoje prihodnosti, saj ni vedel, kakšna je družina, pri kateri bo služboval in kako ga bo sprejela. Premišljeval je o svoji kruti usodi, ki ga vodi v tujo hišo, k tujim ljudem, ki mu bodo morda dali čutiti, da je le plačan človek.

Zatopljen v svoje razmišljanje, Lovro zaide s prave poti. Za pravo smer vpraša na poti deklico. Ta mu jo pove in ga del poti tudi spremlja. Ko prideta do razpotja, ki vodi proti gradu Slemenice, srečata desetega brata. Ta dela Lovru družbo preostanek poti do gradu Slemenice.

2 Poglavlje

Lovro in deseti brat nadaljujeta pot. Deseti brat je bil bosonog, oblečen v obledela oblačila in s čevlji obešenimi čez ramo. Z Lovrom se začneta pogovarjati in ta izve, da je desetemu bratu ime Martinek Spak. Lovro ga sprašuje mnoge stvari, med drugim ga vpraša tudi, zakaj se predstavlja kot deseti brat. Pozanima se tudi o gosposki družini pri kateri bo služboval, saj ugotovi, da je Martinek z njimi v dobrih odnosih.

Ko prideta do gradu, ga Martinek opozori, naj se na gradu ogiblje njegovih sovražnikov in mu preroško napove, da bo na tem gradu doživel stvari, ki jih bo pomnil do smrti in da bo do smrti pomnil tudi desetega brata, čeprav tega sedaj ne verjame. Po teh besedah deseti brat izgine, Lovro pa se odpravi v grad.

3 Poglavlje

V gradu sedi za mizo zbrana majhna družčina; graščak Benjamin s svojo ženo, hčerko Manico, sinom Balčkom ter sosed Marjan Piškav. Nekaj časa kartajo, kasneje pa se zapletejo v pogovor o novemu domačemu učitelju. Balček upa, da ne bo prestrog, Marjan pa si od njega obeta družbo na lovu in upa, da bosta postala prijatelja. Pogovor zmoti hišna, ki pride povedat, da je novi domači učitelj končno prispel. Družina ga prijazno sprejme medse in mu dodeli majhno, vendar udobno ter prijazno sobico z razgledom na vrt.

Naslednje jutro, takoj po zajtrku, se Lovro odpravi na vrt, kjer sreča Manico s katero se bolje seznanita. Kmalu se jima pridruži Benjaminov brat – stric Dolef. Ta je pijanec, ki je v življenju izbral napačno pot, vendar ima kljub temu še vedno bister um. Z Lovrom se na prvi pogled razumeta in se začneta pogovarjati o raznih stvareh. Dolef mu pove svojo življenjsko zgodbo, razpravljata pa tudi o mnogih učenih zadevah. Nato se Dolef odpravi v vaško gostilno Obrhek.

4 Poglavlje

Lastnik te gostilne je bil Obrščak. Poleg tega, da je bil vaški krčmar, je bil tudi župan. Bil je velik, rdečega lica in z velikim trebuhom. Bil je premožen in zato je tudi mnogim vaščanom dajal pijačo na up. Ker ni bil pismen, si je njihove dolgove zapisoval s posebnimi znaki, ki si jih je izmislil sam.

Tistega dne so pri Obrščaku sedeli Dolef, deseti brat Martinek in dva kmečka moža. Za drugo mizo pa sta sedela mlad, čeden fant Francelj Dražan in precej starejši mož Miha izpod Gaja.

Pri prvi mizi so gospodje razpravljali o vsakdanjih stvareh. Pogovor je tekkel med drugim tudi o domačih učiteljih. Eden izmed kmetov se je pritoževal, da je celo zimo pošiljal sina k učitelju, vendar ga ta ni nič naučil.

Razpravljati začnejo tudi o novemu domačemu učitelju na Slemenicah, Lovrotu Kvasu, in graščaku, pri katerem službuje.

Med tem v gostilno pride tudi Krjavelj. V tistem trenutku deseti brat vstane od mize, se obrne proti sosednji mizi in obtoži Miha izpod Gaja oderuštva, saj Miha noče Franceljnu prestaviti dolga, ki mu ga je dolžan za nekaj tednov in zato hoče Franceljna prisiliti, da mu proda domačijo. Zaradi tega pa bi bil Francelj vpoklican v vojsko in tako bi se lahko Miha izpod Gaja poročil z njegovo izvoljenko.

Ko to sliši deseti brat se močno razburi in Miha nažene iz gostilne. Franceljnu pa prišepne, da bo dolg lahko odplačal, saj mu bo povedal za mesto, kjer je skrit zaklad.

Po tem pripetljaju možje nadaljujejo pogovor. Začnejo razpravljati od kod desetemu bratu vedno dovolj denarja. Namigujejo, da kupčuje s hudičem. Podvomijo tudi, da je Martinek res deseti brat. Sprašujejo ga tudi, če je prijatelj z gospodom iz Poleska, ob tem vprašanju pa se Martineku pomrači obraz in brez besed odide iz gostilne. Krjavelj može okara, da desetemu bratu res ne morejo reči vsega kar jim pride na pamet.

5 Poglavlje

Krjavelj je bil vaško čudo. O njegovi preteklosti ni bilo nič znanega. Pred desetimi leti si je na Obrščakovi njivi, tik ob hosti, z lastnimi rokami postavil hišo. Preživljal se je s prodajanjem smole, ki jo je nabiral v gozdu in z drugimi priložnostnimi deli. Ljudje so ga, za razliko od Martineka Spaka, imeli za neumnega.

Krjavelj je bil znan po pripovedovanju zgodb iz svojega življenja. Pripovedoval je, kako je na dvoje presekal hudiča, kako je kozo odvadil hojenja v pšenico, kako je pozdravil šepavega konja. Klub temu, da mu teh zgodb nihče ni verjel, soga vedno znova in znova vzpodbujali, da jih pripoveduje, saj so se tako lahko na njegov račun precej nasmejali.

6 Poglavlje

Ko je Martinek zapustil gostilno Obrhek, je krenil naravnost čez polje proti gradu Polesk. Tokrat njegov obraz ni bil vesel kakršnega smo do sedaj poznali, ampak je bil mrk, na nek način otožen.

Ob poti se usede na kamen in izpod srajce potegne podolgovat šop ovit v umazano ruto. Iz njega potegne več listov in si jih skrbno ogleduje. Pri tem se mu orosijo oči.

V rokah drži materina pisma – vso njeno dediščino, ki mu jo je z ljubeznijo zapustila. Hkrati se ji opravičuje, ker pisem ni uporabil na način kot bi si ona želela. Uporabil jih je tako, da je vzbudil slabo vest pri človeku, ki jo je prizadel.

Grad Polesk, proti kateremu se je odpravil Martinek, ni bil grad v pravem pomenu besede, ampak je dobil tak naziv zaradi plemenitih ljudi, ki so živeli v njem. Bil je precej zanemarjen, saj je njegov oskrbnik, gospod Krivec, zanemarjal skrb zanj.

Lastnik tega gradu je bil gospod Piškav. To je bil zelo samotarski, redkobeseden človek, ki je le redkokdaj zašel med ljudi.

Njegov sin Marjan pa je bil njegovo popolno nasprotje. Bil je vesel, družaben človek, ki je rad hodil na lov in se zabaval v družbi vaških fantov med katerimi je bil zelo cenjen. Veliko časa je preživel tudi na gradu Slemenice in po tem so ljudje sklepali, da se bo omožil z grajsko hčerjo Manico.

Iz tega vidimo, da odnos med očetom in sinom ni bil ravno zaupen, saj je bil Marjan večino časa prepuščen samemu sebi in je z očetom le redko kdaj spregovoril o osebnih stvareh.

Ko se je gospod Piškav tistega popoldneva vrnil s sprehoda, ga je obiskal Martinek Spak. Začel ga je izsiljevati s pismom svoje matere. Piškav ga je prosil, naj ga končno pusti pri miru in vso stvar pozabi, vendar Martinek za to ni hotel niti slišati, saj je Piškav preveč prizadel njegovo mater, da bi mu odpustil. Piškav popusti in da Martineku denar, ki za zahteva. Ta nato odide. Na poti iz gradu sreča Marijana s katerim se spreta.

Ponoči Martinek zakoplje denar na mestu, ki se ga ljudje izogibajo, saj so prepričani, da tam straši. Zakoplje ga zato, da ga bo kasneje Francelj predstavil kot zaklad, s katerim bo lahko odplačal dolgove in se poročil s svojo izvoljenko.

7 Poglavlje

Lovro Kvas po dolgem času piše pismo svojemu prijatelju Ferdinandu Bojanu. V pismu mu pove, da ga zelo pogreša, pogreša njune pogovore in njegove nasvete ter mu pove, da je osamljen.

V pismu mu opiše kako živi, opiše mu svojega gospodarja Benjamina, strica Dolefa, Marijana in tudi Manico. Opiše njeno lepoto, bister um in prijeten značaj. Pove, da se z njo rad pogovarja ter da preživita mnoge urice na vrtu ob zanimivih razpravah.

Pohvali tudi svojega učenca Balčka in mu pove nekaj stvari o okoliških kmetih.

Na koncu zapiše še, da bi rad bil sam svoj gospodar in da mu ni po volji, da mora sedeti za tujo mizo. Ampak tudi, če bi se mu ta trenutek ponudila priložnost za odhod na univerzo, ne bi šel.

8 Poglavlje

V prvem delu tega pisma Lovro kara prijatelja, da je narobe razumel njegova čustva do Manice. Zagotavlja mu, da vanjo ni zaljubljen, vendar mu prizna, da do nje čuti nekaj posebnega, nekaj, kar bi se lahko razvilo v ljubezen, če bi svojim čustvom pustil prosto pot. Tega pa ne naredi, ker mu razum pravi, da Manice ni vreden, ker ji ne more ničesar ponuditi in bi z upoštevanjem svojega srca nanjo priklical le nesrečo.

*

Naslednji dan Lovro dokonča pismo. V drugem delu mu prizna svojo ljubezen do Manice in mu pove, kaj se je zgodilo, da je prišel do tega spoznanja.

Prejšnji dan se je Lovro odpravil na vrt. Poskušal je brati, vendar z mislimi ni bil pri stvari, zato se je prepustil razmišljanju. Pri tem ga je zalotila Manica, ki je deloma uganila kaj se mu pleče po glavi. Tisti trenutek ji je Lovro priznal, da jo ljubi in ona mu pove, da do njega čuti enako. Nekaj časa sta se še zaljubljeno pogovarjala, nakar jo je naenkrat zmotil deseti brat.

Ko ga je Lovro zagledal, se je spomnil njegovih besed, ko sta se prvič srečala, da bo ta grad pomnil do smrti.

9 Poglavlje

V vasi je poroka. Ženi se Francelj, saj je z zakladom, ki ga je z Martinekovo pomočjo našel, odplačal dolgove in dobil blagoslov staršev svoje izvoljenke. Na svatbi se zbere vsa vas. Krjavelj pripoveduje zgodbe o svoji Urški, ki ga je na Vse svete zapustila, Martinek pa veselo pleše. Na svatbi je tudi Lovro, ki se zaplete v pogovor z Marijanom. Ta mu očita, da ga ni nič več k njemu in da ga tudi, kadar pride na Slemenice, nikoli ne vidi. Lovro mu obljubi da se bo poboljšal in ga še naslednji dan obiskal. Po pogovoru se Lovro odpravi nazaj na grad Slemenice.

10 Poglavlje

Na poti domov Lovro zavije na prostor kjer rad posedla in tam najde Manico. Nekaj časa se zaljubljeno zbadata in pogovarjata. Nato pride Balček in se skupaj odpravijo proti domu. Ko odidejo izza grmovja stopi Marijan in zajoka nad bolečo resnico, da Manica ljubi Lovra in ne njega. Takšnega najde deseti brat in ga začne neusmiljeno zbadati. Zopet se spreta in Marijan odide proti domu, medtem ko Martinek še dolgo kliče za njim in se mu smeji.

11 Poglavlje

Graščak in graščakinja se pogovarjata ter ugotovita, da Marijana že nekaj dni ni bilo na grad. Benjamin začne sumiti, da se nekaj dogaja med Lovrom in Manico. Graščakinji naroči, naj ju bolje opazuje, vendar je Manica vse slišala. Naslednje jutro Lovro najde Maničino sporočilo, da se ne smeta več toliko videvati, saj graščak sumi, da se med njima nekaj dogaja.

OPIS OSEB

LOVRO KVAS

Lovro Kvas se je rodil v kmečki družini in tako se je moral že v rani mladosti spopadati z revščino. Ker je bil nadpovprečno bister se mu je s pomočjo dobrotnikov uspelo iztrgati iz revnega okolja v katerem je živel in tako se je šolat odšel v mesto. Ker pa Lovro po končanih nižjih šolah ni hotel študirati za duhovnika mu je večina dobrotnikov odtegnila pomoč in zato je moral iti za domačega učitelja. S tem se je le podkrepil njegov čut, da nič ne velja in da ni sam svoj gospod. Kljub temu da ga je družina pri kateri je služboval lepo sprejela se ni mogel znebiti občutka da je odveč, da živi pri tujih ljudeh, sedi za tujo mizo in da je le plačan človek. Ta njegov socialni kompleks pa najbolj pride do izraza, ko se zaljubi v Manico in se zaveda, da je ni vreden, saj ji ne more ponuditi niti strehe nad glavo.

Lik tega junaka nosi tudi mnogo avtobiografskih potez pisatelja, predvsem ko gre za problem tujstva, ki je predstavljen v liku domačega učitelja, kar je tudi Jurčič sam bil.

MARTINEK SPAK

Je oseba, s katero so vse osebe romana posredno ali neposredno povezane in zato tudi njegov lik predstavlja vez med različnimi zgodbami, ki so predstavljene v romanu.

Mati mu je nezavedno vcepila sovraštvo do očeta, ki jo je zapustil še pred Martinekovim rojstvom. Po materini smrti se Martinek odpravi po svetu, z eno samo željo, da poišče očeta in se mu maščuje.

Ko hodi po svetu ga zaradi njegovega veselega značaja in posebnih lastnosti ljudje imajo za desetega brata. Ta status kasneje tudi sam prevzame.

Nekega dne Martinek po naključju najde očeta. Od tistega trenutka dalje, mu sledi kot senca, ga izsiljuje z materinimi pismi in mu nikakor ne pusti pozabiti grehov, ki jih je naredil v preteklosti. Hoče se mu maščevati, ker je njegovo mater pahnil v blaznost in si želi da enake muke doživi tudi sam. Ta dejanja so popolnoma v nasprotju z njegovim značajem, saj je bil prijazen, dobrosrčen, malo poseben človek, ki je rad pomagal ljudem in jim s svojim bistrim umom pomagal rešiti tudi marsikatero težavo. Martinek se tudi zaveda, da njegovo ravnanje ni pravilno in ima zaradi tega tudi slabo vest.

Enako sovraštvo kot do očeta pa goji le še do Marijana Piškava – svojega polbrata. Marijan povzroči tudi njegovo smrt. Pred smrtjo pa se končno pokesa. Pokliče svojega očeta in mu plove, da mu je mama odpustila vse njegove grehe, tudi sam mu odpusti in z mirnim srcem umre.

DOLEF

Dolef je bil brat gospoda Benjamina – lastnika Slemenic. Je podoba človeka, ki je uničil svoje življenje. Dolef je izjemno bister človek, ki se je že v mladosti začel vdajati pijači in se ji kljub temu da se je zavedal kam ga vodi ni odrekel. V knjigi je predstavljen kot nekakšen filozof, ki je kljub svojim letom in zavitosti še vedno bistrega uma. Vse svoje izjave podkrepi z latinskimi izreki iz Homerja ali Horacija. Največkrat ga lahko najdemo v vaški gostilni. Njegova smrt se sklada z življenjem, ki ga je živel, in sicer pijan zmrzne v snegu pred svinjaki. Pisatelj tukaj le še poudari njegovo tragično usodo zavrženega človeka, ki si je tako življenjsko pot izbral sam.

PETER KAVES – GOSPOD PIŠKAV

Peter Kaves oz. gospod Piškav je bil lastnik grada Polesk. Bil je zelo samotarski, redkobeseden človek, ki je le redkokdaj zašel med ljudi.

V svoji mladosti je naredil veliko grehov, ki so se mu v kasnejšem življenju maščevali. Ker je bil rojen v kmečki družini je že od rane mladosti je hlepel po denarju. Izšolal se je za zdravnika in se kasneje poročil z svojo pacientko in bogato dedinjo_____. Ko pa je izvedel, da ne bo podedovala denarja jo je zapustil. Odšel je na Dunaj in si z opravljanjem svojega poklica nagrabil precejšno bogastvo in se znova poročil. V drugem zakonu se mu je rodil drugi sin Marijan. Ko je ugotovil, da njegova žena ni to, za kar se izdaja, jo je zapustil in se z sinom Marijanom preselil na grad Polesk. V tem času je že spoznal svoje napake. Zavedal se je da se mu je usoda maščevala na enak način, kot je on prizadel svojo prvo ženo – Martinekovo mater. V tem času pa ga najde njegov prvi sin Martink in mu začne vzbujati slabo vest. Spominja ga na vse storjene grehe. Kljub temu, da ga Peter Kaves velikokrat prosi odpuščanja, mu Martinek noče odpustiti in ga s pismi še naprej izsiljuje. Kljub Petrovemu težkemu značaju pa je moč čutiti, da svojega sina Marijana močno ljubi, le da tega nikoli ne pokaže. To dokaže tudi na koncu, ko se iz ljubezni do svojega sina Marijana ubije, saj se boji da bi mu pisma Martinekove matere škodila, če bi prišla v javnost.

MARIJAN PIŠKAV

Njegov sin Marijan pa je bil očetovo popolno nasprotje. Bil je vesel, družaben človek, ki je rad hodil na lov in se zabaval v družbi vaških fantov med katerimi je bil zelo cenjen. Veliko časa je preživel tudi na gradu Slemenice in po tem so ljudje sklepali, da se bo omožil z grajsko hčerjo Manico.

Marijan pa je tudi nosil del krivde svojega očeta. Nagonsko je sovražil svojega polbrata Martineka in nehote ter po naključju povzroči celo njegovo smrt. V določnem trenutku je tudi brezobzirno sovražen do Lovra, s katerim kasneje postane dober prijatelj in mu tudi pomaga ohranjati stik z Manico, ko Lovro študira. Njegova zgodba se zaključi tako, da izgubi Manico, svojega očeta, vendar je srečen v svojem zakonu z zdravnikovo hčerjo.

KRJAVELJ

Krjavelj je bil vaško čudo. O njegovi preteklosti ni bilo nič znanega. Pred desetimi leti si je na Obrščakovi njivi, tik ob hosti, z lastnimi rokami postavil hišo. Preživljal se je s prodajanjem smole, ki jo je nabiral v gozdu in z drugimi priložnostnimi deli. Ljudje so ga, za razliko od Martineka Spaka, imeli za neumnega.

Krjavelj bil je znan po pripovedovanju zgodb, ki naj bi se mu zgodile v življenju. Tem zgodbam se vi vaščani posmehujejo, vendar ga pripravijo do tega, da jih pripoveduje znova in znova. Krjavelj je v precej dobrih odnosih tudi z desetim bratom, izkaže se tudi, da zelo dobro pozna njegov značaj, kar se pokaže pri odlomku v katerem vaškim možem reče, da desetemu bratu res ne morejo reči vsega kar jim pade na pamet.

BENJAMIN G*

Benjamin G* je lastnik gradu Slemenice. Je preprost človek z meščanskimi koreninami. Je napol izobražen in po smrti svojega očeta je podedoval celotno družinsko posest. Kljub delni izobraženosti pa so mu najbolj pri srcu pogovori o kmečkih opravilih in zato tudi vedno sodeluje pri opravkih, ki se dogajajo na posestvu. Kljub temu da

je premožen človek, še vedno teži k temu, da bi pridobil še več, in prav tega Lovro pri njem ne razume, kar izrazi tudi v pismu svojemu prijatelju.

30.

Katalog:

- kompozicija (čas in prostor)
- sintetična in analitična tehnika
- romantične in realistične prvine

Berilo 2, str.22

JOSIP JURČIČ: DESETI BRAT

Kompozicija (čas in prostor):

Zgodba se dogaja v Jurčičevi rojstni vasi Muljavi ter na gradu Kravjak v okolici Muljave. Povezujeta se grajsko in vaško okolje. Dogaja se v dvajsetih letih 19. stol., ko so na Slovenskem še gospodovali graščaki, ki pa so bili bolj podobni velikim zemljiškim posestnikom kot gospodom iz fevdnih časov.

Sintetična in analitična tehnika:

Sintetična tehnika prikazuje dogajanje tako kot poteka po zaporednih stopnjah od začetka do konca, zajema daljše časovno obdobje, različna prizorišča in veliko oseb.

Za analitično tehniko je značilno, da se pretekli dogodki razkrivajo kot v analizi. Med samim romanom spoznavamo vzroke današnjega časa oziroma preteklost.

Sintetično – analitični roman:

Analitični ali razpletni roman je v prikazovanju nesrečnega življenja Magdalene Strugove. Mož dr.Kaves jo zapusti s sinom Martinekom (deseti brat), mati zblazni in umre. Razplet tega dela je tragičen.

Sintetični ali razvojni roman pa govori o ljubezni med učiteljem Kvasom in graščakovo hčerjo Manico. Analitično zgodbo govori Martinek pred smrtjo, kajti polbrat Marjan ga težko rani. Stari dr.Kaves oziroma Piškav ugotovi, da je njegov zločin odkrit in za vedno izgine. To omogoči poroko Lovreta in Manice, Marjan pa se poroči z zdravnikovo hčerjo.

Romantične in realistične prvine:

- romantične prvine: - ljubezenska motivika;
- pripovedna tehnika z analitičnim razkritjem (skrivnostna, mračna preteklost);
- zlo je kaznovano in dobro poplačano;
- Krjavljeve zgodbe;
- realistične prvine: - kraj in čas sta točno določena;
- natančen opis oseb;
- celotna zgodba je realistična, ni prisotnih nikakršnih nemogočih pojavov in bitij.

Vsebina odlomka:

Na gradu Slemenice je že vse spalo, le gospodar in njegova žena sta se še pomenkovala o dokaj resnih zadevah. Staršema se zdi čudno, da Maničinega ženina ni več k hiši in zakaj se njuna hči Manica tako čudno vede do njega, saj ne bi mogli najti boljšega ženina zanjo. Očeta je zelo veselilo, ko ga je prosil za Maničino roko, vendar sta se s ženo odločila, da je v poroko ne bosta silila. Oče sumi, da se Manica rada vidi z učiteljem Lovretom Kvasom in svetuje ženi, naj popazi nanju. Oče ima Lovreta rad, vendar, če se karkoli plete med njim in Manico, ga bo na tiho odslovil. Po teh besedah je ugasnil luč, a zaradi skrbi še dolgo ni zaspal. Manica, ki je imela svojo sobo tik ob njuni, je slišala sleherno besedo. Naslednji dan je bilo lepo jutro. Lovre se je sprehajal po vrtu in zagledal na drugem koncu na klopici, kjer je prej pustil knjige, Manico. Pohitel je tja, vendar je ona že odšla, v knjigi pa pustila sporočilo, naj pazi, ker oče in mati nekaj sumita in pazita nanju. Zgodilo se je tisto, česar se je najbolj bal. Že se je videl odhajati s povezano culo...

DNEVNIK BRANJA

1. poglavje

Začetno poglavje se začne s pogovorom med Peharčkom in krčmarjem v krčmi. Pred krčmo se ustavi kočija, ki je prevažala dva gospoda. Eden izmed njiju je bil lokalni zdravnik Vencelj, drugi pa mladenič Lovro Kvas, ki je bil namenjen v grad Slemenice, v katerem bo dobil službo- postal bo dvorni učitelj devetletnega Balčka, gospodarjevega sina. Krčmar je Lovru posodil svojega konja, čeprav Lovro še nikoli ni jahal ampak je bilo tisti dan (obljubil je namreč, da pride še tisti dan na grad) to njegovo edino »prevozno« sredstvo. Lovro je med potjo veliko razmišljal o svojem življenju, zato je spregledal odcep, ki je vodil do gradu. Na poti je srečal deklo, ki ga je spremilo do pravilne poti. Ko prideta do razpotja, ki vodi proti gradu, srečata desetega brata. Ta dela Lovru družbo preostanek poti do gradu Slemenice.

KOMENTAR: prvi dve strani v knjigi se preveč vlečeta...pisatelj bi lahko hitreje prešel k bistvu.

2. poglavje

Lovro in Martinek nadaljujeta pot. Deseti brat je bil bosonog, oblečen v obledela oblačila in s čevlji obešenimi čez ramo. Začneta pogovor. Lovro ga sprašuje mnoge stvari, vpraša ga tudi, zakaj ga kličejo deseti brat. Pozanima se o gosposki družini pri kateri bo služboval, saj ugotovi, da je Martinek z njimi v dobrih odnosih. Ko prispeta do gradu, Martinek opozori Lovra, naj se na gradu izogiba njegovih sovražnikov. Preroško mu napove, da bo na tem gradu doživel stvari, ki jih ne bo nikdar pozabil in da bo do smrti pomnil tudi desetega brata, čeprav tega sedaj ne verjame. Po teh besedah deseti brat izgine, Lovro pa se odpravi na Slemenice.

KOMENTAR:Čudno se mi je zdelo, da je deseti brat kar tako vedel za Lovretovo usodo. Kaj pa če bi prišel učiti nekdo drug?

3. poglavje

3. poglavje se odvija na gradu. Za mizo sedi zbrana majhna družina: graščak Benjamin s svojo ženo, triindvajsetletno hčerko Manico, devetletnim sinom Balčkom ter svojim sosedom Marjanom(19), ki se piše Piškav. Nekaj časa kartajo, kasneje pa se zapletejo v pogovor o prihajajočem domačem učitelju. Balčka je malo strah, ter upa da ne bo prestrog do njega, Marjan pa pričakuje od njega družbo na lovu, ter upa, da bosta postala prijatelja.

Pogovor zmoti hišna, stara Urša, ki naznani, da je novi domači učitelj končno prispel. Družina ga toplo sprejme medse in mu dodeli majhno, vendar udobno in prijazno sobico s pogledom na vrt. Naslednje jutro, se po zajtrku Lovre odpravi na vrt, kjer sreča Manico, s katero poklepeta in se z njo bolje seznanita. Kmalu se jima pridruži Benjaminov brat- gospod Dolef. Ta rad globoko pogleda v kozarec in je v življenju izbral napačno pot, vendar ima kljub temu dokaj bister um. z Lovrom se razumeta in se začneta pogovarjati o raznih stvareh. Dolef mu pripoveduje o njegovem življenju, razpravljata pa tudi o mnogih učenih zadevah. Po pogovoru se Dolef odpravi v vaško gostilno Obrhek, kjer ga čaka njegova žlahtna kapljivca.

KOMENTAR: Dolef mi nekako ne paše v zgodbo.

4. poglavje

Lastnik te gostilne je bil Obrščak. Poleg tega, da je bil vaški krčmar, je bil tudi župan. Bil je velik, rdečega lica in z velikim trebuhom. Bil je premožen in zato je tudi mnogim vaščanom dajal pijačo na up. Ker ni bil pismen, si je njihove dolgove zapisoval s posebnimi znaki, ki si jih je izmislil sam.

Tistega dne so pri Obrščaku sedeli Dolef, deseti brat Martinek in dva kmečka moža. Za drugo mizo pa sta sedela mlad, čeden fant Francelj Dražan in precej starejši mož Miha izpod Gaja.

Pri prvi mizi so gospodje razpravljali o vsakdanjih stvareh. Pogovor je tekkel med drugim tudi o domačih učiteljih. Eden izmed kmetov se je pritoževal, da je celo zimo pošiljal sina k učitelju, vendar ga ta ni nič naučil. Razpravljati začnejo tudi o novemu učitelju na Slemenicah, Lovrotu Kvasu, in graščaku, pri katerem službuje. Med tem v gostilno pride tudi Krjavelj. V tistem trenutku deseti brat vstane od mize, se obrne proti sosednji mizi in obtoži Miha izpod Gaja oderuštva, saj Miha noče Franceljnu prestaviti dolga, ki mu ga je dolžan za nekaj tednov in zato hoče Franceljna prisiliti, da mu proda domačijo. Zaradi tega pa bi bil Francelj vpoklican v vojsko in tako bi se lahko Miha izpod Gaja poročil z njegovo izvoljenko.

Ko to sliši deseti brat se močno razburi in Miha nažene iz gostilne. Franceljnu prišepne, da bo dolg lahko odplačal, saj mu bo povedal za mesto, kjer je skrit zaklad.

Po tem pripetljaju možje nadaljujejo pogovor. Začnejo razpravljati od kod desetemu bratu vedno toliko denarja. Namigujejo, da kupčuje s hudičem. Podvomijo tudi, da je Martinek res deseti brat. Sprašujejo ga, če je prijatelj z gospodom iz Poleska, ob tem vprašanju pa se Martineku pomrači obraz in brez besed odide iz gostilne. Krjavelj može okara, da desetemu bratu ne morejo reči vsega kar jim pride na pamet.

KOMENTAR. Meni osebno najbolj dolgočasno poglavje v knjigi, pri njem sem trikrat zaspala.

5. poglavje

5. poglavje se osredotoči na Krjavlja, ki je bil vaško čudo. O njegovi preteklosti ni bilo nič znanega. Pred desetimi leti si je na Obrščakovi njivi, tik ob hosti, z lastnimi rokami postavil hišo, ki jo je zgradil brez načrtov, zato je malo čudno stala. Preživel je se je s prodajanjem smole, ki jo je nabiral v gozdu in z drugimi priložnostnimi deli. Ljudje so ga, za razliko od Martineka Spaka, imeli za neumnega.

Krjavelj je bil znan po pripovedovanju zgodb iz svojega življenja. Pripovedoval je, kako je na dvoje presekal hudiča, kako je kozo odvadil hojenja v pšenico, kako je pozdravil šepavega konja. Bil je pomorski vojak. Klub temu, da mu teh zgodb nihče ni verjel, so ga vedno znova in znova vzpodbujali, da jih pripoveduje, saj so se tako lahko na njegov račun precej nasmejali.

KOMENTAR: Najbrž ima vsaka vas kašnega takega čudaka, kot je bil Krjavelj.

6. poglavje

Ko je Martinek zapustil gostilno Obrhek, je krenil naravnost čez polje proti gradu Polesk. Tokrat njegov obraz ni bil vesel kakršnega smo do sedaj poznali, ampak je bil mrk in otožen.

Ob poti se usede na kamen in izpod srajce potegne podolgovat šop ovit v umazano ruto. Iz njega potegne več listov in si jih skrbno ogleduje. Pri tem se mu orosijo oči.

V rokah drži materina pisma – vso njeno dediščino, ki mu jo je z ljubeznijo zapustila. Hkrati se ji opravičuje, ker pisem ni uporabil na način kot bi si ona želela. Uporabil jih je tako, da je vzbudil slabo vest pri človeku, ki jo je prizadel – njegovemu očetu.

Grad Polesk, proti kateremu se je odpravil Martinek, ni bil grad v pravem pomenu besede, ampak je dobil tak naziv zaradi plemenitih ljudi, ki so živeli v njem. Bil je precej zanemarjen, saj je njegov oskrbnik, gospod Krivec, zanemarjal skrb zanj.

Lastnik tega gradu je bil gospod Piškav. To je bil zelo samotarski, redkobeseden človek, ki je le redkokdaj zašel med ljudi.

Njegov sin Marjan pa je bil njegovo popolno nasprotje. Bil je vesel, družaben človek, ki je rad hodil na lov in se zabaval v družbi vaških fantov med katerimi je bil zelo cenjen. Veliko časa je preživel tudi na gradu Slemenice in po tem so ljudje sklepali, da se bo omožil z grajsko hčerjo Manico.

Iz tega vidimo, da odnos med očetom in sinom ni bil ravno zaupen, saj je bil Marjan večino časa prepuščen samemu sebi in je z očetom le redko kdaj spregovoril o osebnih stvareh.

Ko se je gospod Piškav tistega popoldneva vrnil s sprehoda, ga je obiskal Martinek Spak. Začel ga je izsiljevati s pismom svoje matere. Piškav ga je prosil, naj ga končno pusti pri miru in vso stvar pozabi, vendar Martinek za to ni hotel niti slišati, saj je Piškav preveč prizadel njegovo mater, da bi mu odpustil. Piškav popusti in da Martineku denar, ki za zahteva. Ta nato odide. Na poti iz gradu sreča Marijana s katerim se spreta.

Ponoči Martinek zakoplje denar na mestu, ki se ga ljudje izogibajo, saj so prepričani, da tam straši. Zakoplje ga zato, da ga bo kasneje Franciju predstavil kot zaklad, s katerim bo lahko odplačal dolgove in se poročil s svojo izvoljenko.

KOMENTAR: Se strinjam z desetim bratom. Piškav bi mu mogel dati še več denarja.

7. poglavje

Lovro Kvas po dolgem času piše pismo svojemu prijatelju Ferdinandu Bojanu. V pismu mu pove, da ga zelo pogrēša, pogrēša njune pogovore in njegove nasvete ter mu pove, da je osamljen. Napiše mu, da bi bilo ko sta se ločila zanj še najbolje če bi umrl.

V pismu mu opiše kako živi, opiše mu svojega gospodarja Benjamina, strica Dolefa, Marijana in tudi Manico. Opiše njeno lepoto, bister um in prijeten značaj. Pove, da se z njo rad pogovarja ter da preživita mnoge urice na vrtu ob zanimivih razpravah.

Pohvali tudi svojega učenca Balčka in mu pove nekaj stvari o okoliških kmetih.

Na koncu zapiše še, da bi rad bil sam svoj gospodar in da mu ni po volji, da mora sedeti za tujo mizo. Ampak tudi, če bi se mu ta trenutek ponudila priložnost za odhod na univerzo, ne bi šel.

KOMENTAR: Mislim da Lovre v pismu malo preveč pretirava s svojimi čustvi do prijatelja...izgleda da je res bil nanj navezan kot na brata.

8. poglavje

V prvem delu tega pisma Lovro kara prijatelja, da je narobe razumel njegova čustva do Manice. Zagotavlja mu, da vanjo ni zaljubljen, vendar mu prizna, da do nje čuti nekaj posebnega, nekaj, kar bi se lahko razvilo v

ljubezen, če bi svojim čustvom pustil prosto pot. Tega pa ne naredi, ker mu razum pravi, da Manice ni vreden, ker ji ne more ničesar ponuditi in bi z upoštevanjem svojega srca nanjo priklical le nesrečo.

Naslednji dan Lovro dokonča pismo. V drugem delu mu prizna svojo ljubezen do Manice in mu pove, kaj se je zgodilo, da je prišel do tega spoznanja.

Prejšnji dan se je Lovro odpravil na vrt. Poskušal je brati, vendar z mislimi ni bil pri stvari, zato se je prepustil razmišljanju. Pri tem ga je zalotila Manica, ki je deloma uganila kaj se mu pleče po glavi. Tisti trenutek ji je Lovro priznal, da jo ljubi in ona mu pove, da do njega čuti enako. Nekaj časa sta se še zaljubljeno pogovarjala, nakar jo je naenkrat zmotil deseti brat.

Ko ga je Lovro zagledal, se je spomnil njegovih besed, ko sta se prvič srečala, da bo ta grad pomnil do smrti.

KOMENTAR: Najprej Lovro čudno joka za svojim prijateljem, ker sta se ločila, nato pa ga tako grdo ozmerja ko mu Ferdinand pove resnico o njegovih čustvih. Malce čudno, vendar je pač Lovreta včasih kaj prijelo in se je zato malo čudno izražal.

9. poglavje

V vasi je poroka. Ženi se Francelj, saj je z zakladom, ki ga je z Martinekovo pomočjo našel, odplačal dolgove in dobil blagoslov staršev svoje izvoljenke. Na svatbi se zbere vsa vas. Krjavelj pripoveduje zgodbe o svoji Urški, ki ga je na praznik vseh svetih zapustila, Martinek pa veselo pleše. Na svatbi je tudi Lovro, ki se zaplete v pogovor z Marijanom. Ta mu očita, da ga ni nič več k njemu in da ga tudi, kadar pride na Slemenice, nikoli ne vidi. Lovro mu obljubi da se bo poboljšal in ga še naslednji dan obiskal. Po pogovoru se Lovro odpravi nazaj na grad Slemenice.

KOMENTAR: Kaj pa drugi Marijanovi prijatelji? Zakaj sedaj glih Lovreta ne vem kako sili, da gre z njim na lov in podobno, če mu pač to ne paše. Sej ni Lovre edini, ki je v vasi za druženje.

10. poglavje

Na poti domov Lovro zavije na prostor kjer rad posedla in tam najde Manico. Nekaj časa se zaljubljeno zbadata in pogovarjata. Nato pride Balček in se skupaj odpravijo proti domu. Ko odidejo izza grmovja stopi Marijan in zajoka nad bolečo resnico, da Manica ljubi Lovra in ne njega. Vsega žalostnega ga najde deseti brat in ga začne neusmiljeno zbadati. Zopet se spreta in Marijan odide proti domu, medtem ko Martinek še dolgo kliče za njim in se mu smeji.

KOMENTAR: Kako se je pa Marjan znašel za tistim grmovjem??

11. poglavje

Graščak in graščakinja se pogovarjata ter ugotovita, da Marijana že nekaj dni ni bilo na grad. To se jima zdi zelo čudno. Benjamin začne sumiti, da se nekaj dogaja med Lovrom in Manico. Graščakinji naroči, naj ju bolje opazuje, Manica pa v sosednji sobi vse sliši. Naslednje jutro Lovro na klopici pred čebelnjakom najde v eni izmed svojih knjig Maničino sporočilo, da se ne smeta več toliko videvati, saj graščak sumi, da se med njima nekaj dogaja. Do nje se mora obnašati čimbolj navadno.

KOMENTAR: Ne vem na podlagi česa je Benjamin sklepal, da se med Manico in Lovretom kaj dogaja. Saj sta imela čisti prijateljski odnos...no vsaj meni se je tako zdelo.

12. poglavje

Gospodar Slemenic je praznoval rojstni dan. Navado ima, da na praznovanje povabi vse svoje izobražene in polizobražene prijatelje. Tokrat pride manj povabljenec kot ponavadi. Udeleženi so bili zdravnik Vencelj s svojo hčerjo Marijano, duhovnik (fajmošter), stari oficir in učitelj (šolmošter). Povabljen je bil tudi Marijan in njegov oče gospod Piškav, vendar za njiju ni bilo prepričanja, da bosta prišla.

Marijan je bil v dvomih glede tega ali bi šel na Slemenice ali ne. Med pogovorom z očetom, oče ugotovi da je nekaj narobe s sinom in ta mu pove zakaj je čemern.

Marjan se odpravi na praznovanje, kjer govori z Manico, ki posumi, da Marjan ve za njiju z Lovrom.

KOMENTAR: Pisatelj je preveč vrstic namenil opisovanju oseb, ki smo v knjigi prvič in zadnjič slišali zanje.

13. poglavje

Pisatelj v 13. poglavju najprej opiše nekaj ljudi: Vencljevo hči, gospoda Grašiča, ter gospoda (šolmoštra) Zmuzneta. Gostje so se odpravljali domov (ko so bile želje po jedi in pijači ukročene), Lovre, Manica, Marička in Marjan pa so se napotili za gradom navkreber proti razvalini. Marjan je zanalašč pustil Lovreta in Maričko naprej, da se je lahko zadaj pogovoril z Manico. Ko sta bila Lovre in Marička na vrhu, ga je slednja povabila na obisk k sebi in zdravniku Venclju- njenemu očetu na dom. Marjan medtem govori z Manico daleč zadaj za njima (po Maričkinem mnenju je šlo za pomenke, ki jih ona z Lovrom ni smela slišati). Ko je Lovre vendarle zagledal onadva precej daleč spodaj, je iz Maničinega obraza lahko razbral, da Marijana nekaj prosi, česar pa mladenič noče obljubiti. Nato se je Marjan obrnil stran od Manice in se odpravil nazaj proti gradu. Ko vsi pridejo nazaj domov jih zmoti Krjavelj, ki trdi, da je videl dve zveri. Prepričuje jih, naj pripravijo orožje in da naj odidejo na lov za zverjo. Vsi se odpravijo na lov, med njimi tudi Lovre in Marijan.

KOMENTAR: Če bi bila na Marijaninem mestu, bi že prej opazila napetost v ozračju in se nebi »vrtala« v Lovreta ko sta bila na samem (on je imel namreč preveč skrbi glede Marijana).

14. poglavje

Manica in Marička se pogovarjata. Manica zaupa Marički, da ji je Marjan grozil, da bo povedal očetu, za njeno zvezo z Lovrom in se ji izpove. Marička je bila Maničina dobra prijateljica. Svetuje ji naj bo srečna in naj se ne ozira na mnenje drugih. Lovci medtem lovijo zver. Lovro ustrelj kragulja in s tem zmoti lovce. Marijan mu »med vrsticami« očita da je preneumen za lov. Zmuzne ustrelj mladiča od iskane zveri. Kmalu se odpravijo domov. Marjan naroči Lovru, naj pride na vrh skal, ko zaide sonce. Lovro se tja tudi odpravi. Ko je tam čakal Marjana sreča desetega brata. Po pogovoru deseti brat navidezno odide, vendar se skriva za grmovje tako, da ga Kvas ne vidi in čaka.

KOMENTAR: Končno je tu nekdo ki svetuje Manici!

15. poglavje

Do skal pride Marjan, ki postavi Lovru ultimatum (zadnji svarilni poziv): v enem tednu mora oditi iz teh krajev, drugače bo povedal očetu za njegovo zvezo z Manico. Lovro mu mirno pove, da ga je imel za bolj blagega moža in mu pove da mu je žal da je nedolžen vzrok njegovi nesreči. Pove mu, da je prepričan, da nebi bil nič na boljšem če njega nebi nikoli bilo v ta kraj. Če bi Manica Marjana ljubila, bi se mu Lovre umaknil s poti, tako pa ga ima rada zgloj kot brata. Marjan se hoče že stepsti z njim, vendar se temu nakako izogneta. Lovre po prerekanju odide, izza grmovja pa stopi Martinek, kar Marjana tako razjezi, da se stepeta skoraj do smrti. Marjan ustrelj Martineka, ta pa Marjana udari s puškinim kopitom, da oba obležita na tleh. Martinek se s težavo odpravi naprej, Marjana pa čez čas najde pijani stric Dolef, ki je bil na poti iz gostilne. Dolef odhiti na grad Polesk po pomoč in obvesti Krivca, Krivčevko in gospoda Piškava o nesreči.

KOMENTAR: Jaz kot Lovre nebi hodila na vrh skal, saj bi se bala, da bi me Marijan potisnil v prepad. Najbolj me je razjezilo to, da je Lovre pozabil pištolo na kraju zločina.

16. poglavje

Ustreljeni Martinek pošlje zjutraj Krjavlja po Lovra. Lovro na začetku ne verjame Krjavlju, da Martinek resnično umira, zato mu mirno reče da nima časa. Krjavelj vztraja pri svojem, saj je prepričan, da hoče Martinek napisati testament (oporoko), pri katerem hoče tudi on nekaj pridobiti. Na koncu se vda in se z Krjavljem odpravi. Prispeta do koč, Krjavelj pa prepričuje Lovra, naj tudi njemu napiše kaj na oporoko, saj misli, da je Martinek zato poklical Lovra. Lovro ga ne posluša temveč se zapre v sobo kjer na slami leži ranjeni Martinek.

KOMENTAR: Škoda, ker pisatelj ni pokazal na kak način je Martinek pristal pri Krjavlju.

17. poglavje

Martinek da Lovru materina pisma, ki lahko škodujeta Pišku. Prosi ga, da pisma pridejo v roke njegovemu očetu. Želi da ga v njegovem imenu prosi za odpuščanje. Pove mu kako zelo ga je njegova mati ljubila.. Pri tem ugotovi povezavo med njim, Lovrom in Piškom. Martinek začne pripovedovati svojo zgodbo.

KOMENTAR: Na srečo se je Martinek spametoval in prosil za odpuščanje.

18. poglavje

Martinek pripoveduje: pred leti je v mesto prišel Peter Kaves, ki naj bi bil Lovrov stric. Plemič Strug mu je naročil, naj pogleda njegovo nečakinjo, ki je bila bolna. Zdravnik je hotel zaslužiti, zato jo je zdravil več dni, medtem pa se je sestrična v njega zaljubila. Ker je vedel, da bo podedovala veliko bogastva, jo je nagovoril da se naskrivaj poročita. Po poroki se je Kaves spremenil, zbolel pa je tudi stric. Majdalena (Martinekova mama) je zelo obžalovala skrivno poroko. Kmalu je Strug umrl, saj ga je Kaves zastrupil. Kaves je zapustil nosečo Majdaleno. Rodil se je Martinek. Majdalena je imela zaradi Kavesa pogosto napade, ki so jo vodili v blaznost. Ko je bil Martinek star 15 let je njegova mati umrla in mu zapustila pisma, ter papirje s katerimi je Martinek izsiljeval Kavesa in se mu s tem maščeval (pove tudi zgodbo kako je Kaves izvedel da je Martinek njegov sin). Kasneje se je Kaves preimenoval v Piškava. Zdaj ga še enkrat prosi, naj odnese pisma ter da naj mu pove, da mu je Majdalena na smrtni postelji vse odpustila. Pove mu še, da je Piškav njegov stric. Lovre mu obljubi, da mu bo poslal tudi zdravnika.

KOMENTAR: Zanimiva zgodba Majdaleni.

19. poglavje

Na vasi so medtem zvedeli, da je nekdo Marjana sinoči hudo poškodoval. Sumili so, da ga je Lovre, ker je prejšnjo noč ostal v gozdu dalj časa. Našli so tudi njegovo puško. Lovre je sodniku zatrdil, da bo dokazal svojo nedolžnost, če ga pustijo še na grad Polesek. Manici je tako hudo, da se pred očetom nehote izda in reče Lovretu da mu ona verjame, da je nedolžen, neglede na to, kaj si mislijo drugi. Tako zvejo za njeno zvezo z Lovretom. Ko prispejo s kočijo do Poleska, Benjamin pove Lovru, da se po tem ne more več vrniti v grad, lahko pa pride čez nekaj let zopet na obisk, saj mu je vseč njegov značaj in obnašanje. Pri tem je Lovretu tako hudo da se mu zasolzijo oči.

KOMETAR: Je mogla Manica vse pokvarit!?! Lahko bi se malo zadržala in Lovretu tiste usodne besede povedala bolj prijateljsko.

20. poglavje

Na začetku pisatelj pove, da so pravili, da je bil gospod Mežon trd in oster mož, ko je videl solzo v Kvasovem očesu je izginila polovica njegovih sumov in je povedal Lovretu, da verjame v njegovo nedolžnost in v to da bo kmalu spet prost. Tolaži ga tudi glede dekleta. Obljubi mu da bo udobno prespal noč in da bo upošteval njegove želje. Lovre vpraša Piškava po Marijanu in preda Pišku sporočilo desetega brata, da ga obišče na Krjavljemu domu. Marjan ni hotel povedati, kdo da je poškodoval, zato so Lovra hoteli odpeljati v zapor, vendar ga je sodnik vzel k sebi domov. Lovre je napisal pismo svojemu prijatelju, v katerem mu je na kar se da hudomušen način povedal vzroke, zakaj je prišel v ječo.

Osebe: Lovre, Piškav, Marjan, Sodnik Mežon

KOMENTAR: Tale Mežon mi je bil res vseč. Bil je resnično dobrega srca.

21. poglavje

K Martineku je prišel Piškav. Krjavelj se ga je tako ustrašil, da je začel moliti, saj je mislil, da mu na vrata trka sam hudič. Piškav kmalu hitro odšel nazaj domov. Vzel je pištolo, se poslovil od spečega Marijana, ter mu pove, da naj bo srečnejši kot je bil on sam. Po licu mu je stekla solza. Nato je odjahal proti gradu Slemnice. Kako je odšel od doma ga je videla Krivčevka. Benjaminu je dal zapečaten šop in ga je prosil, naj ga da Marjanu, ko bo popolnoma ozdravel. Benjamin mu obljubi, da bo storil, kar ga prosi. Piškav mu pove tudi, da Lovre ni poškodoval Marjana in to tudi zapiše ter naroči, da se list preda sodniku. Nato odšel in nikoli ga ni nihče več videl.

KOMENTAR: Krjavelj malo pretirava...malo je prizadet, da se tako obnaša.

22. poglavje

Štiri tedne pozneje se pri Obrščaku pogovarjajo o Lovru, da je škoda ker je moral pobrati šila in kopita iz tistega kraja. Pogovor steče tudi o desetem bratu in Krjavelj se je zopet začel jeziti ker mu ni po smrti zapustil prebite pare. Še čevlji ki jih je nosil deseti brat so mu bili premajhni. Martinek je imel lep pogreb. Nato teče pogovor o svetnikih.

KOMENTAR: Pogovor o svetnikih je brezvezen.

23. poglavje

Marjan prvič zapusti dom po dolgem času. Medtem časom ga je zdravil doktor Vencelj. Še vedno šibak odide na grad Slemnice poizvedovat o očetu. Sreča Manico, ki poklepetata kot v starih časih. Med njima ni nobenega konflikta več, Marjan se celo opraviči Manici ker je ravnal tako kot je, in upa da mu ne zamere. Manica o tem noče več govoriti in mu zatrdi da bosta ostala prijatelja. Benjamin nato izroči Marjanu očetovo pismo. Izve, da je bil Martinek njegov brat ter, da je oče naredil samomor. Pri tem mu je zelo hudo. Izve tudi, da je podedoval vse, razen gradu, katerega je Piškav podaril svojemu nečaku – Lovru. Pismo prebere tudi Benjamin in mu reče, da mu pisma nebi dal, če bi vedel da je tako mučno za Marjana, ki pa še vedno ni povsem zdrav.

KOMENTAR: Lepo, da se je Marijan spraval k pameti in se ne vmešava več v Maničino ljubezenjsko življenje.

24. poglavje

Marjan je ostal na gradu približno pet tednov in je Kvasova pisma prejemal na svoje ime ter jih Manici oddajal. S pomočjo Benjamina je potem kupil grajsko domačijo dve uri stran od Poleska. Oče Piškav je Polesk zapustil svojemu nečaku Lovru. Benjamin je dvakrat pisal Lovru in ga povabil nazaj na grad Slemenice. Marijan je Benjaminu povedal, da ga ima Manica sedaj še rajši, ko se je postavil na Kvasovo stran in ji pomaga prepričati očeta. Benjamin mu odgovori, da ima dobro srce, in da bi malokdo tako govoril kakor on.

KOMENTAR: Veselilo me je, da je Benjamin pomagal Marijanu. Na koncu sta se mi zdela kakor oče in sin.

25. poglavje

Čez štiri leta je Lovre ponovno na poti na grad Slemenice. Svoj voz in voznika pusti pri Obrščaku. Ta ga ni prepoznal. Ko na poti zagleda grad Slemenice, ga pogled očara in sam pri sebi pravi da se je tukaj rodila njegova ljubljena ženska in ga čakala toliko časa. Nato je opazoval okolico in razmišljal, da je bil tukaj najsrečnejši kot kjer koli drugje na svetu. Za sabo zasliši Krjavljevo kričanje. Mož je bil malo postaran a še vedno je bil enake postave kot prej. Za seboj je vlekel kozo in jo tepel. Pride do Kvasa in se začne pritoževati nad kozo. Tudi Krjavelj mladeniča ne prepozna. Kvas mu veli naj ne tepe uboge živali, saj nima pameti. Nato ga povpraša kaj je novega na Slemnicah. Krjavelj mu pove da je umrl deseti brat in Dolef. Krjavelj se zopet pritožuje čez Kvasa (ni ga še namereč prepoznal), da ga ni zaznamoval v testamentu. Reče mu da, če bi ga sedaj srečal bi da pretepel. Ko se Lovre predstavi, začne Krjavelj takoj praviti, da je o njem samo dobro govoril, kar pa seveda ni bilo res. Lovre mu pove, da je sedaj njegov Polesk in mož takoj zagradi priložnost ter ga prosi da bi mu pustil sekati po njegovemu delu gozda. Kvas se medtem približuje Slemnicam. Ko prispe ga Manica objame in od sreče zajoka. Pol leta pozneje se poročita in povabita na svatbo mnoge goste: Marijana s svojo ženo Marijano- Venclejevo hčerko, doktorja Venclja, tudi Krjavelj pride kot prisklednik in veliko drugih ljudi. Dr. Kvas Poleščan in Manica s Slemnic sta sedela sredi gospode in je Krjavelj zopet pripovedoval svojo zgodbo o presekanem hudiču. Marijan in Kvas postavita spominek iz rezanega kamna na grob desetega brata, ki je oznanjal da tukaj počiva DESETI BRAT.

KOMENTAR: Konec dober, vse dobro! Krjavelj pa še vedno vztraja s svojo neumno zgodbo...

Josip Jurčič: DESETI BRAT

1. Sintetična in analitična zgodba ter vloga desetega brata v besedilu.

SINTETIČNA:

Lovre Kvas pride na grad Slemenice kot domači učitelj devetletnega graščakovega sina. Tam spozna vse člane družine s sosedi in prijatelji vred. Takoj se ujame z njihovo hčerjo Manico, ki je kot on zelo pametna in ljubi učenost. Zanimiv, a večne dvome vzbujajoč, se Lovretu zdi Martinek Spak, ki se izdaja za desetega brata.

Lovre in Manica se zaljubita, čeprav naj bi bil njej že od nekdaj namenjen Marijan. Nekaj časa jima ljubezen uspe skrivati, kmalu pa vse pride na dan, postopoma izvedo en za drugim. Marijan se najprej noče sprijazniti s tem, da njegova draga ljubi drugega in Lovretu zagrozi, naj zapusti to družino. Lovre nato odide, Marijan pa se spopade z Martinekom, ki je vse to poslušal. Martinek se ranjen zateče h Krjavlju, Marijan pa obleži tam, kjer ga nato najde stric Dulef. Lovreta obtožijo, da je napadel Marijana, ker ta noče povedati, kdo je v resnici kriv. Kmalu pa je krivde oproščen.

Martinek pred smrtjo pove svojo zgodbo, ki je zelo pretresljiva ter Lovretu, kot postane znano, svojemu bratrancu, izroči pisma. Zadeve se razjasnijo. Piškav, prvotno imenovan dr. Kaves, oče Marijana ter Martineka, zapusti še živemu sinu denar, nečaku pa grad Polesek in nato naredi samomor.

Lovre in Manica se poročita, Marijan pa vzame za ženo zdravnikovo hčer.

ANALITIČNA:

To je predvsem Martinekova zgodba, ki je skozi celo knjigo zavita v skrivnost, razkrije se nam šele na koncu. To je poseg v preteklost, analiza preteklosti. Peter Kaves ima veliko željo po denarju in zato študira medicino. Nato zdravi Majdaleno, ki pa se vanj zaljubi. On izve, da bo podedovala veliko denarja, zato se z njo poroči. Pri dedovanju se nekja izjalovi in dedič postane nekdo drug. Kaves ženo zapusti, a ta je ravno noseča. Prebija hude čase in se bori proti duševni neuravnovešenosti. Nato umre, Martinek pa se odpravi iskati očeta, da bi se mu maščeval. S seboj vzame materina pisma. Izdaja se za desetga brata.

Dr. Kaves se je medtem preimenoval v dr. Piškava. Ko Martinek bere materina pisma, Piškav prepozna in se s tem izda. Spak spozna tudi Piškavega drugega sina, svojega polbrata Marijana, s katerim pa se ne razumeta dobro. Nato očeta večkrat izsiljuje in od njega dobiva denar.

Obe zgodbi se med seboj stalno prepletata, veže pa ju Martinek Spak, deseti brat. Kljub temu, da je naslov romana Deseti brat, Martinek ni glavna oseba. Je le nekakšen povezovalni element.

2. Oznaka Lovreta in Manice (značaj, vedenje, pogled na svet) – kateri od njiju je romantično in kateri realistično zasnovan lik (utemeljitev)?

Lovre je pameten in izobražen. Zelo veliko razmišlja in se z vsem obremenjuje. Je nekako rahločuten. Noče razočarati drugih ljudi. Zna se lepo vesti in se zadrževati v družbi, čeprav mu to vseeno ne gre tako od rok kot Manici. Večino časa je njegovo razpoloženje precej pesimistično. On je romantično zasnovan lik. Ves čas nekako ni postavljen na trdnih tleh, ampak malo nad njimi.

Manica pa je kakor Lovretovo nasprotje: vesela, živahne narave ter prava optimistka. Verjame v srečen, idiličen konec, verjame, da obstajajo dobri ljudje, vendar pri tem zna na svet gledati dovolj realno. Ona je realistično zasnovan lik. Tudi ona se zna vesti omikano in se obvladovati v družbi.

3. Oznaka vaškega in grajskega okolja – kateri lik izstopa v vaškem okolju in kateri nosi največ romantičnih potez (utemelji odgovora)?

Vaško okolje je precej prostrano, vendar se prebivalci med seboj bolj ali manj vsi poznajo. Med sabo se razumejo, razen nekaterih izjem, ki so si stalno v laseh. Vsi pa se radi zbadajo. Zbirajo se pri krčmarju Obrščaku.

Grajsko okolje je preprosto in ni tipično grajsko. Tako ga imenujejo le ljudje, ker se menda spodobi. Grad Slemenice leži nekoliko odmaknjen od vsega ostalega, je bolj zase. Ljudje v gradu so preprosti in prijazni.

V vaškem okolju izstopa poleg glavne osebe, Lovreta in pa poleg Martineka Spaka, ki povsod vtika svoj nos, Krjavelj. Njega pisatelj zelo dobro predstavi, pravzaprav najbolje od vseh. Krjavelj se nam s svojimi, vsak dan spremenjenimi, a vendar vedno istimi

zgodbicami, v katerih je sam glavni junak, približa in vtisne v spomin. Kot lik je zanimiv, nas spravlja v smeh in je zares zelo dobro predstavljen.

Josip Jurčič: DESETI BRAT

1. AVTOR, NASLOV, ČAS NASTANKA, OBLIKA DELA

Josip Jurčič se je rodil 4. marca 1844 na Muljavi, vasici v bližini Višnje Gore v revni družini malega kmeta in samostanskega kočijaža. Jurčič je bil pomemben slovenski **realistični** pisatelj in časnika. V šolo je odšel na normalko v Ljubljano in nadaljeval na gimnaziji. Kot gimnazijec je veliko bral in se kmalu pojavil s svojimi spisi v takratnih listih. Pozornost je zbudil najprej s Spomini na deda, objavljenimi v Bleiweisovih Novicah. Že pri sedemnajstih je objavil svojo prvo **pripovedko** (**Pripovedka o beli kači**). Pri njegovih dvajsetih je **Mohorjeva družba** izdala **povest Jurij Kozjak, Slovenski oglasnik** pa povest **Domen**. Po končani gimnaziji je odšel na **Dunaj**, kjer je študiral **slavistiko** in **klasično filologijo** vendar je študij kmalu opustil. Svoja dela je objavljala pretežno pri celovškem izdajatelju Antonu Janežiču v njegovem Slovenskem glasniku in Cvetju iz domačih in tujih logov. Tu so izšla pomembna uspešna dela: povest Domen, prvi slovenski roman Deseti brat, zgodovinska povest Hči mestnega sodnika, Nemški valpet, Kozlovska sodba v Višnji Gori in druga dela. Leta 1868 je v almanahu Mladika, ki ga je izdal skupno s prijateljem Josipom Stritarjem in Franom Levstikom objavil svojo najboljšo realistično povest Sosedov sin, za katero je vzel snov iz resničnega življenja kmečkih ljudi svojega časa in velja za prvi slovenski roman. Kasneje se je posvetil tudi časnikarstvu. Leta **1871** je postal glavni urednik **Slovenskega naroda**. Ob delu za časopis se je začel posvečati tudi politiki in postal eden pomembnejših mladoslovencev. Po letu 1875 se je posvetil leposlovju. Izdal je romana Doktor Zober in Cvet in sad, ob krajši realistični prozi (Telečja pečenka, Pipa tobaka, Božidar Tirtelj) se je lotil tudi dramatike. Prijatelj Levstik mu je močno predelal prvo slovensko tragedijo Tugomer. Nekaj dni pred smrtjo je končal tudi Veroniko Deseniško. Žal pa ni utegnil končati zgodovinske povesti Rokovnjači, ki jo je v nadaljevanjih začel objavljati v novi reviji Ljubljanski zvon. Umril je v najlepših letih spomladi 1881 zaradi pljučnice. Pokopan je na starem ljubljanskem pokopališču Navje.

2. DOGAJALNI ČAS IN PROSTOR

Zgodba se dogaja v Jurčičevi rojstni vasi Muljavi ter na gradu Kravjak v okolici Muljave. Povezujeta se grajsko in vaško okolje. Prizori so postavljeni v vas, gostilno v Obrhku ter na dva gradova v vasi. Dogaja se v dvajsetih letih 19. stol., ko so na Slovenskem še gospodovali graščaki, ki pa so bili bolj podobni velikim zemljiškim posestnikom kot gospodom iz fevdnih časov. Prvi in glavni grad je grad z imenom Slemenice, kjer je učil tudi mladi študent Lovro Kvas. Ta pa se je prav na gradu tudi zaljubil v hčerko graščaka Benjamina-Manico. Pripovedni stil je nekje vmes med romantiko in realizmom. Prvi slovenski roman je bil napisan leta 1866.

3. KNJIŽEVNE OSEBE, NJIHOV ZNAČAJ, DRUŽBENI POLOŽAJ, ŽIVLJENJSKI NAZOR

Lovro Kvas se je rodil v kmečki družini in tako se je moral že v rani mladosti spopadati z revščino. Ker je bil nadpovprečno bister se mu je s pomočjo dobrotnikov uspelo iztrgati iz revnega okolja v katerem je živel in tako se je šolat odšel v mesto. Ker pa Lovro po končanih nižjih šolah ni hotel študirati za duhovnika mu je večina dobrotnikov odtegnila pomoč in zato je moral iti za domačega učitelja. S tem se je le podkrepil njegov čut, da nič ne velja in da ni sam svoj gospod. Kljub temu da ga je družina pri kateri je služboval lepo sprejela se ni mogel znebiti občutka da je odveč, da živi pri tujih ljudeh, sedi za tujo mizo in da je le plačan človek. Ta njegov socialni kompleks pa najbolj pride do izraza, ko se zaljubi v Manico in se zaveda, da je ni vreden, saj ji ne more ponuditi niti strehe nad glavo.

Lik tega junaka nosi tudi mnogo avtobiografskih potez pisatelja, predvsem ko gre za problem tujstva, ki je predstavljen v liku domačega učitelja, kar je tudi Jurčič sam bil.

Martinek Spak - oseba, s katero so vse osebe romana posredno ali neposredno povezane in zato tudi njegov lik predstavlja vez med različnimi zgodbami, ki so predstavljene v romanu.

Mati mu je nezavedno vcepila sovraštvo do očeta, ki jo je zapustil še pred Martinekovim rojstvom. Po materini smrti se Martinek odpravi po svetu, z eno samo željo, da poišče očeta in se mu maščuje. Ko hodi po svetu ga zaradi njegovega veselega značaja in posebnih lastnosti ljudje imajo za desetega brata. Ta status kasneje tudi sam prevzame. Nekega dne Martinek po naključju najde očeta. Od tistega trenutka dalje, mu sledi kot senca, ga izsiljuje z materinimi pismi in mu nikakor ne pusti pozabiti grehov, ki jih je naredil v preteklosti. Hoče se mu maščevati, ker je njegovo mater pahnil v blaznost in si želi da enake muke doživi tudi sam. Ta dejanja so popolnoma v nasprotju z njegovim značajem, saj je bil prijazen, dobrsrčen, malo poseben človek, ki je rad pomagal ljudem in jim s svojim bistrim umom pomagal rešiti tudi marsikatero težavo. Martinek se tudi zaveda, da njegovo ravnanje ni pravilno in ima zaradi tega tudi slabo vest. Enako sovraštvo kot do očeta pa goji le še do Marijana Piškava - svojega polbrata. Marijan povzroči tudi njegovo smrt. Pred smrtjo pa se končno pokesa. Pokliče svojega očeta in mu pave, da mu je mama odpustila vse njegove grehe, tudi sam mu odpusti in z mirnim srcem umre.

Dolef je bil brat gospoda Benjamina - lastnika Slemenic. Je podoba človeka, ki je uničil svoje življenje. Dolef je izjemno bister človek, ki se je že v mladosti začel vdajati pijači in se ji kljub temu da se je zavedal kam ga vodi ni odrekel. V knjigi je predstavljen kot nekakšen filozof, ki je kljub svojim letom in zapitosti še vedno bistrega uma. Vse svoje izjave podkrepi z latinskimi izreki iz Homerja ali Horacija. Največkrat ga lahko najdemo v vaški gostilni. Njegova smrt se sklada z življenjem, ki ga je živel, in sicer pijan zmrzne v snegu pred svinjaki. Pisatelj tukaj le še poudari njegovo tragično usodo zavrženega človeka, ki si je tako življenjsko pot izbral sam.

Peter Kaves oz. gospod Piškav je bil lastnik grada Polesk. Bil je zelo samotarski, redkobeseden človek, ki je le redkokdaj zašel med ljudi.

V svoji mladosti je naredil veliko grehov, ki so se mu v kasnejšem življenju maščevali. Ker je bil rojen v kmečki družini je že od rane mladosti je hlepel po denarju. Izšolal se je za zdravnika in se kasneje poročil z svojo pacientko in bogato dedinjo. Ko pa je izvedel, da ne bo podedovala denarja jo je zapustil. Odšel je na Dunaj in si z opravljanjem svojega poklica nagraabil precejšno bogastvo in se znova poročil. V drugem zakonu se mu je rodil drugi sin Marijan. Ko je ugotovil, da njegova žena ni to, za kar se izdaja, jo je zapustil in se z sinom Marijanom preselil na grad Polesk. V tem času je že spoznal svoje napake. Zavedal se je da se mu je usoda maščevala na enak način, kot je on prizadel svojo prvo ženo - Martinekovo mater. V tem času pa ga najde njegov prvi sin Martink in mu začne vzbujati slabo vest. Spominja ga na vse storjene grehe. Kljub temu, da ga Peter Kaves velikokrat prosi odpuščanja, mu Matinek noče odpustiti in ga s pismi še naprej izsiljuje. Kljub Petrovem težkemu značaju pa je moč čutiti, da svojega sina Marijana močno ljubi, le da tega nikoli ne pokaže. To dokaže tudi na koncu, ko se iz ljubezni do svojega sina Marijana ubije, saj se boji da bi mu pisma Martinekove matere škodila, če bi prišla v javnost.

Njegov sin Marijan pa je bil očetovo popolno nasprotje. Bil je vesel, družaben človek, ki je rad hodil na lov in se zabaval v družbi vaških fantov med katerimi je bil zelo cenjen. Veliko časa je preživel tudi na gradu Slemenice in po tem so ljudje sklepali, da se bo omožil z grajsko hčerjo Manico. Marjan pa je tudi nosil del krivde svojega očeta. Nagonsko je sovražil svojega polbrata Martineka in nehote ter po naključju povzroči celo njegovo smrt. V določnem trenutku je tudi brezobzirno sovražen do Lovra, s katerim kasneje postane dober prijatelj in mu tudi pomaga ohranjati stik z Manico, ko Lovro študira. Njegova zgodba se zaključi tako, da izgubi Manico, svojega očeta, vendar je srečen v svojem zakonu z zdravnikovo hčerjo.

Krjavelj je bil vaško čudo. O njegovi preteklosti ni bilo nič znanega. Pred desetimi leti si je na Obrščakovi njivi, tik ob hosti, z lastnimi rokami postavil hišo. Preživljal se je s prodajanjem smole, ki jo je nabiral v gozdu in z drugimi priložnostnimi deli. Ljudje so ga, za razliko od Martineka Spaka, imeli za neumnega. Bil je znan po pripovedovanju zgodb,

ki naj bi se mu zgodile v življenju. Tem zgodbam se vi vaščani posmehujejo, vendar ga pripravijo do tega, da jih pripoveduje znova in znova. Krjavelj je v precej dobrih odnosih tudi z desetim bratom, izkaže se tudi, da zelo dobro pozna njegov značaj, kar se pokaže pri odlomku v katerem vaškim možem reče, da desetemu bratu res ne morejo reči vsega kar jim pade na pamet.

Benjamin G* je lastnik gradu Slemenice. Je preprost človek z meščanskimi koreninami. Je napol izobražen in po smrti svojega očeta je podedoval celotno družinsko posest. Kljub delni izobraženosti pa so mu najbolj pri srcu pogovori o kmečkih opravilih in zato tudi vedno sodeluje pri opravkih, ki se dogajajo na posestvu. Klub temu da je premožen človek, še vedno teži k temu, da bi pridobil še več, in prav tega Lovro pri njem ne razume, kar izrazi tudi v pismu svojemu prijatelju.

4. TEMA IN PROBLEM DELA

Roman je kompozicijsko izredno spretno zaznamovan, vendar mu je kljub temu Fran Levstik, najpomembnejši kritik tega časa, očital veliko slabosti. (Manica je bila prestara za možitev, ko se je Lovre vrnil na Slemenice. Odlično »narejen« je le Krajavelj, Lovre Kvas pa je absolutno preveč čustven in premalo dejaven. Očita mu tudi, da je jezik preveč romantičen, da ni ljudski, da se je premalo posvetil psihologiji oseb in da je čutiti gosposki Stritarjev vpliv. Celo pri »vaški sredini« Levstik ni bil povsem zadovoljen, češ da je naslikal preveč revežev, kot da Slovenci ne bi imeli bogatih kmetov.

5. POSEBNOST V ZGRADBI, NAČINU IZRAŽANJA IN JEZIKU

Roman je sestavljen iz dveh zgodb. Prva zgodba, ki opisuje življenje na Slemenicah in druga, ki razjasnjuje dogodke iz preteklosti. Povezava med obema zgodbama je deseti brat, ki pripoveduje in opisuje dogodke iz preteklosti, ki so pomembni za razumevanje celotnega romana. V prvi zgodbi: Sintetični zgodbi so vidne romantične prvine (silovitost čustev, ljubezenski trikotnik,...), medtem ko v drugi analitični zgodbi opazimo prvine značilne za realistični čas (junaki si želijo povzpeti po družbeni lestvici, ne izraža čustev do likov...).

6. OSEBNO VREDNOTENJE IN RAZUMEVANJE DELA

Zgodba mi je bila nasploh zelo všeč, problem so mi postavljali le začetni odstavki v vsakem poglavju v katerem pisatelj opisuje, kaj bi bilo, če bi... S temi odstavki čisto zaide iz prave poti in če nisi popolnoma osredotočen in poglobljen v zgodbo se ti lahko pripeti, da po teh dolgih opisih čisto pozabiš, kaj se je dogajalo v prejšnjem poglavju in si nato primoran, da moraš brati odstavke ki si jih že prebral. Na srečo mi ni bilo treba prevečkrat gledati nazaj in še enkrat prebirati zadnjih odstavkov poglavja. Tema zgodbe je zanimiva in ne dolgočasna, čeprav če ne bi umrl deseti brat, bi bil konec popoln. Toda kaj moremo tako je življenje in to je zelo realistično, da prej umre berač kot pa premožen človek. Najljubši lik pa mi je bil seveda lik Krjavlja, ki v zgodbo vnese nekakšno sproščenost ter humor in s tem pripomore, da bralec še raje vzame knjigo v roke in komaj čaka na novo izmišljeno pripoved pomorskega vojščaka.